

משולחן שלמה

עיונים ופנינים בפרשה מבית מדרשו ושיעוריו של

הגאון הינוקא

רבינו שלמה יהודה בארי שליט"א

פרשת חיי שרה **109**

מעלת הצדיקים הגדולים שגם בשיתם עוברים את ה'
ב"ה בדחילו ורחימו

וַיְהִי חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשִׁבְעֵי שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה
(כג, א). פירש"י שכל שנותיה היו שווים לטובה. והוא מדברי
המדרש בבראשית רבה (נח, א) שסמכו זאת על הפסוק (בתהלים
לז, יח) "יודע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה", כשם שהם
תמימים, כך שנותיהם תמימים.

וביאר זאת בספר דברי יואל¹ (פ' חיי שרה, עמוד תנד) על פי המובא
במסכת שבת (דף פט ע"ב) שכאשר יאמר הקב"ה ליצחק אבינו
בניך חטאו לי, יטען לפניו יצחק שמתוך שנות האדם יש להוריד
עשרים וחמש של הלילות, שאדם ישן ואינו נענש עליהם. ולכן
מובא במסכת אבות (ו, ה) שאחד מקניני התורה הוא מיעוט שינה,
כי השינה בסתם בני אדם אם אינו לצורך עבודתו יתברך נחשב
כחסרון משנות חייו, ולכן היא נחשבת כאחד משישים למיתה
כמובא במסכת ברכות (דף נו ע"ב).

אמנם צדיקים גם בעת שינתם עבודת הקודש עליהם, וכמובא
בפרי עץ חיים (שער קרי"ש שעל המיטה א) שאמר האריז"ל לרבי
אברהם ברוכים שבשעת שינתו עסק בשיבה של מעלה בסודות
גנוזים ונפלאים בפרשת בלק ובלעם, שאף אם היה דורש
שמונים שנה רצופים יומם ולילה ממה ששמע באותם עת, אינו
יכול להשלימם. וכן מובא בביאור הגר"א על משלי (יט, כג) שלכן
נתן הקב"ה לאדם בטבעו שישן, כדי שיעלה נשמתו לשיבה
של מעלה, ושם מגלין לה רזי תורה שמה שאי אפשר לאדם
ללמוד בשבעים שנה, לומד שם בשעה אחת. וזהו שאמר המדרש
שעבדה שרה את ה' ב"ה בתמימות כל חייה, והיו כל שנותיה
תמימות ושלימות בעבודתו יתברך, לרבות עת שינתה.

וזהו שמובא בהמשך דברי המדרש שם (נח, ג) שפעם אחת היה
רבי עקיבא יושב ודורש והציבור היה מתנמנם, וביקש לעורר,
אמר להם, מה ראתה אסתר שתמלוך על שבע ועשרים ומאה
מדינה, אלא תבוא אסתר שהיתה בת בתה של שרה שחייתה
ק' וכ' ז', ותמלוך על ק' וכ' ז' מדינות. כי רצה רבי עקיבא
לעוררם על דרך התורה הנקנית במיעוט שינה, שאין כל אדם
פְּשָׁרָה אשר היו כל שנותיה תמימות ושלימות בדביקות הבורא
יתברך, לרבות עת שינתה, ולכן נצרך הוא למעט בשינתו בכדי
לקנות את דרכי התורה.

**י"א שכספך שנתן אבימלך לאברהם על אודות שרה קנה
אברהם את חלק קברה של שרה**

וַיִּשְׁקַל אַבְרָהָם לְעֶפְרַיִם אֶת הַכֶּסֶף וְגו' אֲרֻבַּע מֵאוֹת שְׁקָל כֶּסֶף עֶבֶר
לְסִחָר (כג, טז). מובא במדרש תנחומא (חיי שרה ד) שהיה אברהם
מקונן ואומר על שרה "היתה כאניות סוחר", שנלקחה שרה
לבית פרעה ולבית אבימלך, "זממה שדה ותקחהו", שזממה
ונטלה את שדה המכפלה, ושם נקברה. וביאר רבי שלמה קלוגר
בספר חכמת התורה (פ' חיי שרה, עמ' ריא) את סמיכות הדברים,
שהכסף שנתן אברהם לעפרון היה מתוך האלף כסף שנתן
אבימלך לאברהם על אודות שרה, ולכן נקרא הכסף "עובר
לסוחר", כי הוא ניתן לאברהם ממה שהיתה שרה כמו סחורה
העוברת לסוחר בלקיחתה לבית אבימלך.

ובספר אור תורה² (פ' חיי שרה, אות יד) ביאר שה'אלף כסף' שנתן
אבימלך היו שכר קבורת שרה בדיוק. כי אמר רבי יהודה בשם רב
אסי במסכת קידושין (דף יא ע"א) שְׁקָל 'כסף' האמור בתורה הוא כסף
צורי, ופירש"י (שם) שאם נאמר בתורה 'כסף' סתם, ולא מפורש
שהוא 'שקל', הוא מטבע הפחותה שבצורי. והנה מטבע הפחותה
הזו היא מעה, שנקראת בתורה 'גרה', והיא אחד מעשרים ב'שקל',
כמ"ש (בשמות ל, יג) "עשרים גרה השקל", אם כן 'אלף כסף' שהוא
אלף גרה, הוא סך 'חמישים שקל'. וכאשר נחשב את סך ה'ארבע
מאות שקל כסף' שנתן אברהם לעפרון עבור מערת המכפלה,
שנקברו בה ארבעה זוגות, יעלה בידינו שקבורת אחד מהם הוא
בשווי 'חמישים שקל', שהוא ה'אלף כסף' שנתן אבימלך לאברהם
עבור שרה.

י"א שהפסיד עפרון שש מאות שקל כסף מפני בהילותו לממון אברהם

אמנם בבראשית רבה (נח, ז) מובא בשם רבי חנינא ששקלי עפרון
היו קנטרין, ופירש"י (בפסוק על אתר, ובמסכת ב"מ פז ע"א) שהם מאה מנה
ל'שקל'. ומובא בשם הגר"א בספר פנינים משולחן הגר"א (כג, טז),
שהוא גם סך האלף כסף שנתן אבימלך, כי כמו שסירב אברהם
ליהנות מסכפי שלל המלחמה ואמר למלך סדום "אם מחוט ועד
שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך" (בראשית יד, כג), כך סירב גם
ליהנות ממתנת אבימלך, והיתה כוונתו ליתן אותם לעפרון תמורת
המערה, אלא שמאחר שהיה עפרון נבהל לממון הפסיד שש מאות
שחשב אברהם להעניק לו, כמובא בהמשך דברי המדרש (שם) שעל
עפרון נאמר "נבהל להון איש רע עין, ולא ידע כי חסר יבואנו",
שעל ידי בהילותו לממון אברהם חיסרתו התורה וא"ו, שנאמר
'וישקול אברהם לעפרון' חסר וא"ו, ונרמז בדברי המדרש שנחסר
שש מאות שקל כסף מחמת בהילותו לממון. ולכן 'עפרון' חסר
עולה ת' וכגימטריא 'רע עין' כמובא בבעל הטורים (כג, טז), כנגד
ארבע מאות שקל כסף שקיבל בגלל עינו הרעה.

בארה של מרים נודמנה לרבקה ועלתה כולה לקראתה

וַתֵּרֶד הָעֵינָה וַתְּמַלֵּא כְּדָה וַתַּעַל (כד, טז). אמרו בבראשית רבה (ס,
ה) שכיון שראו אותה המים, מיד עלו, אמר לה הקב"ה, אַתְּ סִימֵן
לבניך, מה אַתְּ כִּיּוֹן שְׂרָאוֹ אוֹתָךְ הַמִּים מִיֵּד עֵלוּ, אַף בְּנִיךְ כִּיּוֹן
שֶׁהַבָּאָר רוֹאֵה אוֹתָן מִיֵּד תִּהְיֶה עוֹלָה, כמ"ש (בבמדבר כא, ז) "אז ישיר
ישראל את השירה הזאת עלי באר". ובוזוהר חיי שרה (דף קלב ע"א)
דרשו מה שנאמר ה'עֵינָה בַּה"א הידיעה, שנודמנה לה בארה של
מרים, ולכן עלו לה המים.

כי באר זו היתה מעולם באר ניסי, כמו שכתב הרמב"ן (בבמדבר כ, ח)
שבאר זו היא מקור מים חיים נובע בכל מקום שיהיה שם הרצון
עליו, והעלה אותו לישמעאל במדבר באר שבע.

ובספר סידורו של שבת (ח"א שורש א, ענף ד) הוכיח ממה שכתוב
'וַתֵּרֶד הָעֵינָה וַתְּמַלֵּא כְּדָה וַתַּעַל', שהוצרכה לרדת אל המעיין,
שמעיין המים כולו נעקר ממקומו ועלה ובא לקראת רבקה, ולכן
הוצרכה לרדת אליו, וכפשט לשון המדרש שהבאר עצמה היתה
עולה לקראת ישראל. ולכן הוצרך אליעזר לרוץ לקראתה כמ"ש
'וירץ העבד לקראתה', כי קודם שהגיע נעקר המעיין עצמו וקפץ
אליה, ולכן הוצרך לרוץ למקום הבאר שנסע מאיתו לקראת רבקה.

¹ וכבר הובא פירוש זה בספר יודע בינה לרבי אלעזר ב"ר צבי אלימלך מדינוב (פ' חיי שרה), ובספר קול שמחה לרבי שמחה בונים מפרשיסחא (פ' חיי שרה),
וכן בספר עטרת יעקב לרבי יעקב קאפל קרויס בעל ספר ברכת יעקב ב (דרוש ימי תמימים, דף ז ע"ב).

² לרבי מאיר יחיאל השרף מאוסטרובצה.

"מי יעלה בחר ה'" (תהלים כד, ג)

משיעור יום א' חיי שרה תשע"ב

'בזאת יבוא אהרן אל הקודש', שבכל עבודה קדושה שעושים לפניו צריך שיכנס תחילה בשער היראה הנקראת 'זאת', כי בה ועל ידה היא הידיעה מהשי"ת, כמ"ש (שמות ז, יז) "בזאת תדע כי אני ה'".

כי הצדיקים תמיד תפשו ביראה ולא במידה אחרת, ואף אם היו משיגים מדרגות הגדולות מהיראה, היו תמיד שבים ותופסים את היראה, ובכל ספק תמיד מכריעים לצד היראה. ולכן עקד אברהם את יצחק, כי בשאר המידות לא שייך ציווי העקדה - מלבד מידת היראה, כי בעבודת שאר המידות היה אברהם יכול להשיג שאינו רצונו יתברך, כי יהיה בזה חילול ה' וכיוצא, אבל מפני שכל עבודת אברהם הייתה מתוך מידת היראה, יכל להכריע תמיד כפי רצונו יתברך.

יראת הצדיקים היא למעלה מהבנתנו אך ראשית דרכי היראה היא על ידי התחדשות

והשגות הצדיקים בדרכי היראה הם מדרגות גדולות למעלה מטעם ודעת, עד שהמלאכים אינם יכולים להבין את דרכי היראה של הצדיקים לפני הבורא יתברך. ולכן אין אנו יכולים להבין באמת מה הם דרכי היראה של הצדיקים, כי השיגו יראה גדולה אחר שביטלו כל הרע, ומתעלים הם תמיד במידת היראה כפי גודל השגתם בתורה הקדושה. אך ראשית הדרך שהולכים הצדיקים במידת היראה היא בדרך ההתחלה מחדש בכל פעם ופעם, ועל ידי ההתחדשות תופסים הם תמיד במידת היראה. כי מידת האהבה היא שמושכת את האדם אחרי החפץ הנאהב, אבל מידת היראה אינה נשארת בלב האדם אלא על ידי מידת ההתחדשות, כי אחר שהאדם ירא מאיזה דבר, לאחר היראה הראשונית פג הפחד מליבו, והדרך שתהיה היראה תמיד בלב האדם הוא על ידי דרך ההתחדשות.

בכל ידיעה שיש לאדם מהשי"ת צריך שיכניס אותה ברעתו מתוך מידת היראה

ודרך ההתחדשות היא בכל זמן ובכל עבודה שעושה האדם, כי יש שעה שיש לו יראה בליבו כשעת קריאת שמע ותפילה וכיוצא, אך לאחר זמן אינו ביראה כבתחילה, אך באמת עובד הוא לפני השי"ת בשאר המידות. כי אע"פ שאין באדם יראה, יש בו שאר מידות, כאמונה וידיעה מהשי"ת, כל זמן כפי השיעור שיש בליבו, שבסיבת אלו המידות עובד הוא להשי"ת. ודרך ההתחדשות, שבכל זמן שנכנס לעבודת השי"ת, יכנס מפני היראה ממנו יתברך, ולא מפני שיודע בחכמתו, ולא מפני אהבתו, ולא מפני שיש בכוחו לכבוש את יצרו בשעה זו, אלא מפני היראה לבדה - שהוא יתברך ציווה כך, ועל כן הוא עושה את רצונו יתברך.

וזהו שאמר משה רבנו (בדברים כח, נח) "ליראה את השם הנכבד והנורא הזה את ה' אלהיך", 'הזה' מורה שהוא דבר שהאדם מכיר את צורתו, כמו שאמרו במסכת ראש השנה (בדף כ ע"א), והיינו שבכל מדרגה שמונח בה האדם יש לו ידיעה כל שהיא מהשי"ת, אם ידיעה גדולה אם קטנה, ובידיעה זו שיודע מהשי"ת צריך שיחדש בה את היראה, שתהיה ידיעה זו מתוך מידת היראה, וכך כל עבודה ועסק שבא לעשות בעבודת השי"ת תהיה מתוך היראה - שעושה כן מפני שהוא יתברך ציווה, על דרך שאמרו (בספרי שלח קז) 'אמרת ונעשה רצוני', וכמ"ש (בקהלת יב, ג) "את האלהים ירא ואת מצוותיו שמור", שכל העשייה היא מתוך מידת היראה, כפי אותה הידיעה שיודע מהשי"ת, אף אם היא מועטת.

על ידי היראה מבטל את הקטרוג המונע ממנו להמשיך ולעלות בתורה ועבודת השי"ת

ועל ידי היראה יוכל האדם לילך ולעלות מדרגה לדרגה מבלי שתהיה בו אחיזה לרע. כי בכל עבודה שזוכה האדם לעשות בנצחיות, בכל מצווה ועסק התורה ובכל דיבור שמוציא מפיו

האבות היו מרכבה לאור השכינה ובטלו כל רצונם לרצונו יתברך

אמרו חז"ל (בבראשית רבה מז, ו) שהאבות הן הן המרכבה, כלומר שהיו האבות דבקים במידותיו יתברך, וכמו שאמרו במסכת סוטה (דף יד ע"א), וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה, והלא כבר נאמר (בדברים ד, כד) "כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא", אלא הדבק במידותיו, מה הוא רחום אף אתה רחום. כי בזה שהיו מבטלים כל מידה ומידה להיות כמידתו ורצונו יתברך, היה אור השכינה שורה עליהם, ומפני שביטלו כל רצון עצמי עד שהשוו את רצונם לרצונו יתברך, נעשו כמרכבה הבטילה לרוכב לעשות בה כרצונו.

ועד שבאו האבות למדרגה זו היו עובדים לפניו יתברך בעבודות גדולות ונוראות, בנקיות המחשבה והמעשים, שאין אנו יכולים להבין את את גודל ועוצם מדרגתם ויגיעתם שהיו עובדים לפני השי"ת, ואף המלאכים לא היו יכולים להבין בהדרגים שהיו הולכים האבות הקדושים, ולא היו מבינים בדרך והנהגת השי"ת עימם, שהיה מנסה אותם ומקרבם ומחבבם בדרכים שהם למעלה מהשגתם. אבל בכדי להבין מעט מדרכיהם הקדושים צריך להתבונן בהשער שבו נכנסו האבות בכדי לבוא למדרגה הזו, ובמידה העיקרית שעל ידה נעשו כל כך חביבים ורצויים לפני השי"ת, כמ"ש (בדברים י, טו) "רק באבותיך חשק ה'".

השער בו נכנסו האבות עד שהגיעו למדרגתם היא במידת היראה

כי יש כמה מיני מידות, שהם חכמה בינה חסד גבורה וכיוצא, ובכל עבודת ה' מוכרח שיעבוד האדם באחת ממדות אלו. דרך משל, כשיש לאדם מידעת השי"ת - הוא נכנס בעבודת ה' מפני מידת החכמה, וכאשר מתעוררת בליבו אהבה - עבודתו היא במידת החסד, והם המידות הקדושות שעובדים לפניו יתברך. והנה בעבודת הצדיקים יש גילוי גדול ועצום של אלו המידות, שחכמתם בידיעת הבורא גדולה ועצומה מאוד, וכן מידת האהבה שנגלית בליבם היא בחשיקה וחפיצה, על דרך הכתוב (בשיר השירים ח, ו) "כי עזה כמוות אהבה", וכך כל המידות הקדושות שעובדים בהם לפני השי"ת הם בהשגה גדולה מאוד, ובאלו המידות דבקים הצדיקים בהשי"ת ואינם מסיחים את הדעת מגדולת ה'.

והנה המידה והשער שבו נכנסו כל הצדיקים בעבודת השי"ת היא מידת היראה, כמו שאמרו בזוהר אחרי מות (בדף נו ע"ב) שהרוצה להכנס בעבודת אדונו מתחיל ביראה שהיא הראשית, וכנאמר בתהלים (קיא, י) "ראשית חכמה יראת ה'" וכמובא בסעיף הראשון בשו"ע, והיא עיקר מעלת הצדיקים אשר השיגו את ידיעת התורה כרצונו יתברך - שנכנסו בעסק התורה ועבודת השי"ת במידת היראה.

אין כל מידה טובה ועבודת השי"ת מאירה בעליונים אלא במידת היראה

ובדרך זו הלכו כל הצדיקים מעולם, עד שבאו האבות הקדושים ועלו במעלה על הכל, וזכו להיות מרכבה לשכינה. וכל זאת מפני היראה, שאף על פי שהיו משיגים השגות נוראות בחכמה ודעת ואהבת השי"ת כדרך כל הצדיקים שקדמו להם, היו תופסים תמיד במידת היראה תחילה. דהנה כל עבודה שעושה האדם לפני ה' היא באחת מן המידות כאמור, אך אין אותה עבודה והמידה מאירה ועולה לפני השי"ת אלא על ידי מידת היראה, וכל שאין העבודה נעשית מתוך מידת היראה הוא קרוב אצל מידת הגאווה, שהוא צד המיתה. וככל שהצדיק גדול יותר במעלה, כך יראתו צריכה להיות גדולה יותר, שמאחר שעבודתו נכנסת לפני ולפנים, הוא סכנה יותר כשאינו בא במידת היראה. וזה שאמרו בזוהר (אחרי מות - שם) שאחרי מות בני אהרן אמר הקב"ה למשה "בזאת יבוא אהרן אל הקודש" (ויקרא טז, ג), כי נדב ואביהוא השיגו מדרגות גדולות ונוראות, שהיו גדולים ממשה ואהרן כמו שכתב רש"י (בויקרא י, ג), אך במידת היראה לא הלכו בהדרך כמשה ואהרן, ועל כן אמר הקב"ה

להצלחת רפואת וישועת

ר' מאיר בן מרגלית, גליה בת בת סיני וששון, גבריאל בן רחל, הדר בת קטי, נועם בן יפה, חיים דב בן נועה, שירז בת שרית, פבל ניסים בן מרינה, יצחק בן רינה, יעל פנינה בת עופרה, עזרא בן אסתר, ברוך יוסף בן ליבא, משה אנקרי בן מירה

לזיווג הגון

הרב דוד חיים בן דינה רחל נתנאל בן סיגל לזש"ק שלמה בן עטיי רבקה

בתפילתו, פועל הוא שזכר וטובה נצחית שאין העולם כולו יכול להכיל את אור השכינה המאיר ממצוה קלה שעושה, ועל כן כאשר אדם עושה דבר שבקדושה, תיכף מתעורר עליו קטרוג - מאיזה טעם יזכה לאותו האור והשכר הנצחי הבוקע מאותו דבר טוב שעושה, ומפני אלו הקטרוגים ניתן בכל מעשה שעושה חלק גם ליצר הרע לסתום את קטרוגו, והוא מה שאנו רואים לפעמים שממעשה טוב נולד כביכול גם דבר שאינו טוב. וכן בכל שפע שמקבל האדם בגשמיות יש קטרוג כאמור, ונסתתם פי המקטרג כאשר אותו השפע אינו שלם ונולד ממנו גם איזה דבר צער ודין, שהוא החלק שניתן לצד הרע וכאמור.

אמנם יש מדרגה שבה אין שום אחיזה לרע והקטרוג כלל, והיא נקראת מידת 'עתיק יומין'. ועל כן בקריעת ים סוף כשעלה קטרוג דאלו ואלו עובדי עבודה זרה כמובא בזוהר תרומה (דף קע ע"ב), גילה הקב"ה את מידת 'עתיק', שבהנהגה זו אין מקום לקטרוג. ועל כן אמר הקב"ה למשה "מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו" (שמות יד, טו), ואמרו בזוהר בשלח (דף מח ע"א) 'בעתיקא תליא מילתא'. כי בזמן שנמשכת הארה ממידה זו, מתבטל כח הרע ונסתתם פי המקטרג. והיראה שורשה בעתיק, בסוד 'אני' ו'אין', ועל כן כשנכנס בעבודת השי"ת מפני היראה, מעורר כביכול תענוג אצל השי"ת, כמ"ש בכל הקרבנות "ריח ניחוח אשה לה", ואמרו בספרי (שלח קז) שאמרת ונעשה רצוני.

בעקדה גילה הקב"ה את היראה הגדולה של אברהם וסתם פי המקטרג לדורות

וכך שרצה הקב"ה להושיב את אברהם לימינו וליתן לו כל גנוזי דעלמא וכל מחמדות עולם הבא וארץ ישראל וימות המשיח, התעורר המקטרג - במה יזכה אברהם לכל זאת, על כן ניסה הקב"ה את אברהם בנסיון העקדה, להראות את יראתו הגדולה של אברהם, שיראו הכל את יראתו גם בחיצוניות. וזהו שאמר הקב"ה לאברהם "עתה ידעתי כי ירא אֱלֹהִים אתה" (בראשית כב, יב), ואמרו בבראשית רבה (נו, ז) שאמר הקב"ה 'מעתיק יש לי מה להשיב לשטן ולאומות התמהים מה היא חיבתי אצלך, עתה יש לי פתחון פה שהכל רואים - כי ירא אֱלֹהִים אתה', שבזה הוכיח אברהם שכל מעלתו היא מפני מידת היראה שבו. וכך כל אדם בכל מדרגה שיהיה, כשיתחדש במידת היראה ובכל ידיעה ואמונה שיש לו מהשי"ת יחידיר בעצמו את היראה מפניו יתברך - ומתוך כך יכנס לעסק התורה ועבודת ה', שעובד אותו יתברך מפני היראה, שזך ציווה הוא יתברך, בזה ישמור על כל עבודתו, שהיא צד המלכות דקדושה, שלא תפגם חלילה, ולא ימשך בעבודתו ותורתו גם כח אל הרע והדין לסתום הקטרוג. וזהו שאמרו בבראשית רבה (נט, ה) "מי יעלה בהר ה' זה אברהם שנאמר בו 'כי ירא אֱלֹהִים אתה', כי על ידי היראה יוכל לעלות בהר ה' בלא שיאחז בו הרע, וזהו "נקי כפיים ובר לבב", 'נקי כפיים' הוא היראה בחיצוניות, שנבהלו המלאכים מיראתו, 'ובר לבב' היא יראתו בפנימיות, שהיא יראת הלב הגלויה לפניו יתברך.

כפי התחדשות היראה כך היא מתפשטת בעולם ומשיח יגלה את היראה בכל העולם

ועל ידי שיעבדו הכל את השי"ת בהתחדשות היראה, תתפשט היראה בכל העולם על כל הנבראים ונזכה לגאולה השלימה. כי משיח הוא סוד ההתחדשות, כמ"ש בו (בתהלים ב, ז) "אני היום ילידתיך", וכפי שמתחדש הוא בכל שעה בכל המידות, כך מתחדש בכל רגע במידת היראה, ומגלה בעולם דעת של יראה, כמו שנאמר בו (ישעיה יא, ב) "ונחה עליו רוח ה' וגו' רוח דעת ויראת ה'". כי כפי מידת ההתחדשות של האדם ביראה כך מתפשט דעתו ויראתו, כי על ידי היראה דבריו נשמעים כמו שאמרו במסכת ברכות (דף ו ע"ב), ומשיח שיש בו את שלימות היראה תתפשט דעתו ויראתו על כל הנבראים, שיהיו ביראה ורעדה מלפני האל ברוך הוא.

ביראה יש פנימיות וחיצוניות והם ענין רחל ולאח ורחל מקפדת על היראה בחיצוניות

וביראה יש פנימיות וחיצוניות, פנימיות הוא כנגד היראה שבלב האדם, אע"פ שאין רואים דבר בחיצוניות, והוא כנגד לאה, שהוא ענין היראה בעסק התורה, שנחבית היראה ואינה מגולה כבשעת התפילה, והוא סוד מה שאמרו בתנא דבי אליהו רבה (פרק כא) לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר כבגלוי. וחיצוניות היראה היא כנגד רחל שנאמר בה "יפת תואר ויפת מראה" (בראשית כט, ז), והוא ענין

היראה בחיצוניות, כבשעת התפילה. ועל כן הם דינים שונים כהנהגת היראה בבית הכנסת ובבית המדרש כמבואר בשו"ע (בסימן קנא). והוא החילוק בין תיקון לאה לתיקון רחל שיושבים באמירתו על הארץ, כי רחל מקפדת על היראה גם בחיצוניות. והוא ענין הפאר והיופי בבית ה', שבזה מגלים את היראה בחיצוניות, ומבטלים את אחיזת הרע הבא מן הצפון, כמ"ש (באיוב לז, כב) "מצפון זהב יאתה". והטעם שמוכרח היראה גם בחיצוניות, הוא כאמור מפני שעל ידי היראה ניתן כח הרע לינוק מהמלכות דקדושה, ודרך הקליפה לינוק מהקצה האחרון שבקדושה, שהוא סוד מידת רחל הנמצאת עם ישראל גם במקום הגלות והריחוק, ועל כן מקפדת היא גם על היראה בחיצוניות. והוא סוד לבושי ישראל השונים מהגויים, שבזה מתבטל העין רעה של הסטרא אחרא על השפע העצום הנמשך לישראל בכל תורה ומצווה. (והוא סוד הפירוד בין רחל ללאה, כי אם היו כל בחינות היראה ברחל כפי שחשב יעקב בתחילה, היה נתקן העולם כולו ע"י יעקב, אבל מפני שהיה בעולם פירוד בין היראה בפנימיות ליראה בחיצוניות, שאין יראים אלא בחיצוניות לעיני בני האדם, או שאין מקפידים על היראה גם בחיצוניות, נעשה בזה פירוד גם למטה בין רחל ללאה).

בעקדה נעשה אברהם יפה ונאה גם בחיצוניות ובעיני התחתונים

ולכן על ידי התחדשות היראה בפנימיות נעשה האדם יפה בעליונים, היינו לפני צד הקדושה, ועל ידי התחדשות היראה בחיצוניות נעשה יפה גם לפני התחתונים, היינו שנסתתם הקטרוג מצד הדין, וכמ"ש (במשלי טו, ז) "ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישרים יתו". ולכן על ידי העקדה נעשה אברהם יפה ונאה גם בעליונים וגם בתחתונים, כמו שדרשו על אברהם (בבראשית רבה נט, ה) את הנאמר בתהלים (מה, ג) "יפיית מבני אדם" - נתיפית בעליונים נתיפית בתחתונים, שנעשה יפה כנגד המלאכים שנבהלו מיראתו של אברהם בעקדה, כמ"ש (בישעיה לג, ז) "הן אראלם צעקו חוצה", וגרם להתפשטות היראה בתחתונים אצל כל הבריות, כמ"ש (בבראשית כג, י) "נשיא אֱלֹהִים אתה בתוכנו". ובשעה שנעקד יצחק הייתה התפשטות היראה ופחד יצחק בכל העולמות, והמלאכים זעו ונתרעו מפני היראה הנוראה שגילה אברהם ביצחק, כמ"ש 'הן אראלם צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכיו', ונעשה רעש בעולמות כולם, ונסתתם פי המקטרג לדורות כי נעשה יפה גם בתחתונים, שנכנעו הקליפות גם למטה בעולם הזה, כמ"ש 'נשיא אֱלֹהִים אתה בתוכנו', היינו שאתה הוא שמגלה לנו את היראה בבחינת שם 'אֱלֹהִים'.

שרה הייתה מרכבה למידת היראה בפנימיות ובחיצוניות

והנה שרה אימנו הייתה מרכבה וכסא למידת היראה, וכל הרוח הקודש שבה הייתה 'רוח דעת ויראת ה'', ובה היה גילוי היראה של אברהם, והיא הייתה כלולה מרחל ולאה, היינו מידת היראה בחיצוניות ובפנימיות (וגם במידת היראה בחיצוניות יש פנימיות - כהיראה ביום כיפור, וחיצוניות - כהיראה בראש השנה, כמובא בדברי רבנו האר"י (בשער הכוונות דרושי יום כיפור א), ושרה, שהיא התפשטות היראה על הכל, גם בחיצוניות, נפקדה ביצחק, שהוא גילוי היראה ביום ראש השנה). ולכן 'שרה' הוא מלשון שררה כמובא במסכת ברכות (דף יג ע"א), כי היראה של שרה מתפשטת על כל ביתו של אברהם מפני גודל יראתה, וכמו שאמרה "לא צחקתי, כי יראה", היינו שהעידה על עצמה שהייתה שלימה ביראה, וגילה לה הקב"ה שבקרבה היא צחקה, שהוא דקדוק על שלימות יראתה בפנימיות ובחיצוניות כחוט השערה, כמובא בפירוש הרמב"ן (בראשית יח, טו, וכמו שביאר בדברי יואל דרוש לב' דסוכות, עמוד קנא).

ויראתה של שרה גלויה גם בחיצוניות, עד שהיו מאירות בה כל המידות העליונות כקשת המאירה בענן. והוא סוד היופי של שרה אימנו, כי גילוי של כל המידות הטובות הם דוקא ביראה, כי בלא היראה אין עליה למידות הטובות שיהיו נחת רוח לפני הקב"ה שאמר ונעשה רצונו, וכפי שאברהם שהיה תמיד דבוק במידת החסד והרחמים, בציווי העקדה ביטל את מידתו הטובה - מחמת היראה לעשות את ציווי השי"ת, וכמו שאנו אומרים 'כמו שכבש אברהם אבינו את רחמי לעשות רצונך'.

[וכן משה רבנו, אף שהשיג במידת הענוה הגדולה מן היראה, וכמ"ש במשלי (כב, ד) "עקב ענוה יראת ה'", כי השיג למעלה מן היראה - שהיא מילתא זוטרתא לגביה כמ"ש במסכת ברכות (בדף לג ע"ב), אף על פי כן היה משה מחזיק תמיד ביראה, כמו שהלך בשליחות ה' אע"פ שהוא נוגד הענוה, כי תפס ביראה והעביר על מידותיו. וע"כ גילה הקב"ה שבאמת הוא עניו, ורק מפני היראה תפס במידת המנהיגות והמלכות].

והוא היופי והחן שהיו לאבות לפני השי"ת, וזהו "שקר החן והבל

היופי, אשה יראת ה' היא תתהלל" שדרשו זאת חכמים במדרש שוחר טוב (תהלים קיב) ובילקוט שמעוני (משלי רמז תקסד) על שרה. כי המידה הטובה בלא יראה אין בה ממש, אבל כאשר היא מאירה באדם מתוך יראת שמים ופחד יצחק, יש בה יופי חשיבות ומעלה על הכל. כי בין כך ובין כך אדם לומד מתפלל ומקיים מצוות, והם כל המידות הטובות, אך עיקר החשיבות והעליה והיופי שלהם לפני השי"ת הוא כשנעשים ביראה, אך כאשר נעשים בלא יראה נאמר 'שקר החן והבל היופי'.

בתחדשות היראה תהיה עבודתו בדרך 'חיים' בלא צד המיתה והקטרוג ויהיה יפה ונאה לפני השי"ת

והתחדשות היראה היא שיעבוד האדם את השי"ת ביראה בכל מעשה ובכל מדרגה שיהיה, ובזה יצל מצד הקטרוג שהוא צד הרע והמיתה, ויהיה דבוק בצד החיים, כמ"ש (בקהלת ז, יב) "החכמה תחיה בעליה", שהיא היראה, כמ"ש "ראשית חכמה יראת ה'". וזהו שכתוב (בראשית כג, א) "ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה", 'חיי שרה' - שבכל מדרגה הייתה בצד החיים. וזהו מאה עשרים ושבע, 'מאה' היא תכלית מדרגת גילוי הרחמים ומידת 'אריך' כמ"ש רבנו האר"י (בשעה"כ דרוש דשבועות) וכמו שביאר בנוצר חסד על אבות (ה, כא), 'עשרים' הם מוחין דגדלות ויחוד קוב"ה ושכינתיה שקומתם שווה כמ"ש בע"ח (שער ל"ט פ"א ד"א), 'שבע' הוא קטנות וסוד בת שבע כמובא בזוהר ויחי (בדף רלז ע"א). היינו שבכל מדרגה שהייתה שרה בעבודת השי"ת הייתה מגלה את מידת היראה, כמ"ש (בדברים כה, נח) "ליראה את השם הנכבד והנורא הזה", שהכל ידיעה שיש לאדם מהשי"ת צריך הוא לחדש את היראה מפניו יתברך, ולעשות את כל מעשיו מפני שהוא יתברך ציווה ולא מפני ההרגל, שלא יהיה בבחינת הכתוב בישעיהו (כט, יג) "ותהי יראתם אותי מצוות אנשים מלומדה".

יופיה של שרה היה יראתה הגדולה בכל מדרגה שהייתה ובלא פניות כלל ושרה הייתה במדרגה שבכל שעה הייתה מתחדשת ביראה, ואף שהיו בניסיונות וצער הדרכים הייתה מקיימת כל דבר ביראה כאילו נכנסה עתה בעבודת השי"ת, ולכן דרשו חכמים על הפסוק "אשה יראת ה' היא תתהלל" את ענין היופי, כי בכל מדרגה הייתה יפה ביראה. וזה "הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את", שראה אברהם את הבכואה של שרה זורחת על המים (תנחומא לך ה' ה). כי "יפת מראה" הוא ר"ת י"ם, שהוא י"ם המלכות' והיראה כמ"ש בזוהר בראשית (דף כט ע"א), וראה אברהם את כל מידותיה הטובות מאירות מתוך היראה כקשת המאירה בענן, שעל אף שעברו נסיונות גדולים בטלטולי הדרכים לא איבדה מיופיה היינו מיראתה (כמובא בבראשית רבה מ, ד).

ומפני היראה הגדולה שיש לשרה, מקפדת היא על כל ביתה שהיו ביראה גדולה, ולכן הוא מדרגה גדולה שהעבירה על מידותיה והכניסה הגר לביתה, וכן הוא ברחל שהכניסה צרתה לביתה, אע"פ שמידתם היא מצד הגבורה והצמצום. ומפני יראתה הגדולה גילה הקב"ה לאברהם שיראתה של שרה יראת אמת, ולא בחיצוניות לבדה, כמ"ש (בבראשית כא, יב) "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה", שאף על פי שהגר היא צרתה ושרה היא מצד הגבורה, אם כן הוא דרגה גדולה מאוד שתוכל שרה לגרשה בלא פְּנִיָה מצד ההקפדה ומידת הגבורה שבה, אף על פי כן כל מעשיה עם הגר היו בנקיות גדולה אך מפני יראתה הגדולה (וכמשה רבנו, שאע"פ שהיה מצד הלוי והגבורה, היו כל מעשיו עם קורח בנקיות) משא"כ שאר הנשים ביחס ליראתה הגדולה של שרה הן כקוף בפני אדם כמו שאמרו במדרש תנחומא (שם) מפני שהיראה אצל שרה היא בנקיות ושלמות גם בפנימיות.

על ידי שעלתה שרי במדרגה שנקרא שמה 'שרה' התפשטה היראה גם בעולם הזה הנברא באות ה"י,

ועל כן שרה היא בחינת המלכות, שיש בה שררה על הכל, היינו שיכולה להמשיך יראה שתתפשט בכל העולם, וכמו שאמרו במסכת ברכות (בדף יג ע"א) ששמה שרי היא לאברהם ולא לאחרים, שרה הוא שתהיה שרה על הכל. היינו שבשמה 'שרי' מתפשטת היראה בכיתו של אברהם, אבל אברהם רצה לגלות היראה בכל העולם, שתביא תיקון השלם למלכות דקדושה. כי בתחילה הייתה יראתה

כהאות יו"ד, שהוא 'שרי', ונמשכה להאות ה"י, שהוא 'שרה', וזה על ידי התחדשות היראה, שהוא 'היום ילדתיך' ר"ת י"ה, וכן 'חיי שרה' ס"ת י"ה. שעל ידי שהתחדשה תמיד ביראה יכלה להוליד ולגלות את היראה ופחד יצחק, שהוא תיקון היראה בשלימות, כי על ידי יצחק שהוא שלימות היראה לא תהיה יניקה לחיצונים כלל ולכן מפני יראתו הגדולה של יצחק לא העלה בדעתו שהיה יניקה לחיצונים בזיווג עם רבקה, ולא חשש כלל על עשיו, אלא היה לו ודאי שיתוקן.

שבתחילה כששמה היה שרי הייתה יראתה מגולה בעליונים, שהוא עולם הבא הנברא באות יו"ד כמובא במסכת מנחות (בדף כט ע"ב), ועל ידי שנקרא שמה 'שרה' ונפקדה ביצחק ונעשה בו ענין העקדה - התפשטה היראה גם בעולם הזה הנברא באות ה"י, ושרה שהייתה מרכבה להמלכות שהיא בבחינת שררה, עלתה למדרגה גדולה עד שפשטה את הגוף, כמו שאמרו חז"ל (בתנחומא וירא כג) שעל ידי העקדה הסתלקה שרה בנשיקה.

התחדשות היראה היא בעסק התורה בתפילה ובכל מדרגה שיהיה

ובהתחדשות היראה יש מדרגות רבות, כל אדם כפי מה שמשער בליבו את גדולת ויראת ה' וכפי מידת האמונה. ולכן גם בעסק התורה, אע"פ שהוא כנגד מדרגת לאה, שאז היראה היא בפנימיות, ולא בחיצוניות כבשעת התפילה, צריך שלא יעשה פירוד בין רחל ולאה, וקודם לימודו יפשפש בתשובה ויכנס בלימודו מתוך יראה, וכן בכל זמן מה יחדיר בעצמו את היראה - שכל עסקו בתורה הוא מפני היראה ממנו יתברך. וכן הדבר בתפילה, שבכל ברכה וברכה יחדש את היראה ממנו יתברך, וכן בכל מצווה שמקיים, ובכל התבוננות וידיעה שיש לו מהשי"ת, יחדיר בעצמו את היראה - שתהיה ידיעתו מהשי"ת מתוך מידת היראה, כמ"ש 'בזאת יבוא אהרן אל הקודש'.

בכדי שיתחדשו ישראל ביראה תמיד תיקן דוד המלך מאה ברכות והזכרות השם

והדרך שיוכל האדם להתחדש בכל שעה - הוא בכל הזכרת השם, ובפרט במאה ברכות בכל יום, כמו שכתוב (בדברים י, יב) "מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה", ודרשו במסכת מנחות (דף מג ע"ב) 'אל תקרי מה אלא מאה'. כי כאשר ראה דוד המלך שאוחז בישראל צד המיתה עד שהיו מתים במגפה, הבין שאף שאוחזים הם בדרך ה', היינו שמאירים בישראל כל המידות הטובות שהם תורה ומעשים טובים, עדיין אין המידות מאירות מתוך מידת היראה, ועל כן יש עליהם קטרוג, ולכן העמיד ותיקן את מאה הברכות בכל יום וכנפסק בשו"ע (סימן מו ס"ג), שעל ידם יוכלו לחדש את היראה בהזכרת ה' בכל שעה, שהוא דבר הקרוב אצל כל אחד ואחד, כמ"ש 'כי אם ליראה'.

כי בתחילה היראה היא בעליונים, אבל על ידי הברכות בהזכרת ה' ביראה מתפשטת היראה לתחתונים, כמו שאמרו במסכת ברכות (דף לה ע"א) שקודם הברכה כתיב (תהלים כד, א) "לה' הארץ ומלוואה" ואחרי הברכה כתיב (תהלים קטו, יז) "והארץ נתן לבני אדם" - שמתגלית היראה גם בארץ, כי הארץ היא היראה כמ"ש בזוהר וארא (דף כו ע"א), היינו שבכל הזכרה וברכה יוכל האדם להתחדש ביראה, שיכיר ויזכיר את השם בדחילו ורחימו ובהתבוננות גדולת מי שהוא מזכיר את שמו, ובזה יוכל לעלות בהר ה', כמ"ש 'מי יעלה בהר ה', שהוא אברהם, מפני שנאמר בו 'כי ירא אלהים אתה', שעל ידי הברכות יוכל לילך בדרך האבות הקדושים הנקראים 'הרים' כמובא במסכת ראש השנה (דף יא ע"א) בלא שיאחו בו הרע, שיעלה עד מדרגה שמאיר בה מידת 'אריך' שהיא כנגד 'מאה' כמו שכתב רבנו האר"י, בלא שיאחו בו הרע כלל. כי כל מה שאדם עולה בעבודת השם יתברך ואינו ממשיך ועולה הוא מפני שלא התחדש במידת היראה, ועל כן מתעורר עליו קטרוג, אבל על ידי התחדשות היראה עושה נחת רוח ותענוג לפני ה' ב"ה, כמ"ש 'אמרתי ונעשה רצוני', ומעורר בזה מידת 'עתיק יומין' המבטלת כל אחיזה של קטרוג, ומשפיע לו הקב"ה שפע עד בלי די מבלי שיתעורר עליו קטרוג כלל.

ועל כן בראש השנה שהוא יום התחדשות היראה תוקעים בשופר, בכדי לעורר את הנחת רוח שעשה אברהם על ידי התחדשות היראה, ובזה נסתתם פי המקטרג ומשפיע הקב"ה לישראל טובות ושפעים עד בלי די.

לציבור הקוראים היקר, הדפסת העלון כרוכה בהוצאות רבות, העלון יוצא בצמצום והביקוש עצום.

ניתן לתרום בעמדות נדידים פלוס לעמותת יד להועיל עבור 'משולחן שלמה'.

או בעברה: בנק: מזרחי טפחות (20) סניף: 417 (גאולה) מס' חשבון: 521025

שם העמותה: 'יד להועיל' - עבור העלונים, ולציין את שם ההקדשה.

התרומה מוכרת לצרכי החזר מס (סעיף 46)

לבקשת רבים ניתן לשמוע בקו 'שיעורי הינוקא'

את השיעורים האחרונים והמאמר היומני.

מספר הקו 02-5-306-506

האזינו ותחי נפשכם

m.yam.shlomo@gmail.com

© כל הזכויות שמורות למכון 'ים שלמה'. לתגובות הערות והקדשות וכן לקבלת הגיליון יש לפנות בטלפון 0548434755 או בכתובת מייל m.yam.shlomo@gmail.com